

K německé menšině a českému státu

Franz Chocholatý-Gröger

Každý národ v průběhu svého dějinného vývoje vytváří své mýty, ani Češi nejsou výjimkou. České mýty mají zvláštní, pro tuto zemi typický rys, zdůrazňují, jak jsme jako malý národ předjeli světové události. Snad nejvíce je to vidět na mýtech o husitském hnutí.

Celé 19. století bylo vyplněno bojovným úsilím dvou jazykových skupin o získání hegemonie v českém prostoru. Češi si začali dělat stále více zvláštní nárok na celé území, zatímco Němci se zde pro ně stávali lidmi druhého řádu. "Národ nebyl proto veden k tomu, aby se stal skutečně politickým národem, národem občanů, kteří by byli přístupni komplexnímu chápání a řešení problémů země, již obývali spolu s Němci" (Bohemus). V tomto období se mění pohled na národní dějiny, zásluhou T. G. Masaryka se opouští obraz praslovanské demokracie a objevuje se stejně fiktivní pojetí smyslu českých dějin, založeným na humanitní ideji a mravním odkazu české reformace. Nemění se však pohled na Němce.

Požadavek národní samostatnosti fiktivního národa československého se rodí po roce 1915 zásluhou T. G. Masaryka. Doma politikové vyčkávali. Plán řešení česko-německého vztahu však česká politika nepřipravila. Program samostatného státu se opíral o koncepci národního sebeurčení, bohužel jen pro jeden národ – československý. (Masaryk nikdy neustoupil od svého stanoviska, že slovenský národ neexistuje).

Masaryk a Beneš měli v okamžiku, kdy se rozhodli pro odtržení od Rakouska, možnost vytvořit nový nezávislý stát buď na principu historickém - obnově někdejších Čech, Moravy a Slezska, které byly společnou vlastí Čechů a Němců, nebo na principu etnické identity - československého národa, popravdě pochybném.

Bylo popřeno sebeurčovací právo pro 3,5 milionu Němců. Český stát vznikl jako stát národní neexistujícího československého národa. Vztah vlády k Němcům se ukázal již při vzniku státu, který popíral právo sebeurčovací dané 14 body presidenta Wilsona jiné skupině. Stát mohl vzniknout buď na základě historických hranic – tedy jako stát česko-německý, nebo národních, pak by tedy musel uznat hranice národnostní a tudíž by neměl rozsah hranic historických. Pak přichází osudový den česko-německých vztahů - 4. březen 1919. V ten den vyzvaly na popud sociálně demokratické strany "všechny politické strany Sudet" spolu s odbory veřejnost k demonstraci a generální stávce na protest proti znemožnění účasti na volbách do parlamentu Německého Rakouska, jehož zasedání bylo toho dne zahájeno. Němci v něm viděli své demokratické zákonodárné zastoupení. Ve většině převážně německých měst se sešly veliké demonstrace, sociálně demokratičtí vůdci a funkcionáři pronášeli plamenné projevy. "Nepřivádí nás sem nenávisť k českému národu, kterému my jeho osvobození přejeme... Chceme vytrvat v našem boji o právo na sebeurčení." V sedmi městech otevřelo vojsko palbu do demonstrujícího davu, výsledkem bylo celkem 54 mrtvých, mezi nimi bylo 20 žen, 2 mladiství, 3 dětí ve věku 11 – 13 let, a 104 těžce zranění. Na mírové konferenci se české delegaci podařilo nótou Beneše z 8. 3. 1919 G. B. Clemenceau dát za to vinu bolševikům a využít těchto událostí v agitaci proti Němcům a odvést od těchto událostí pozornost jednajících zástupců mocností, takže splnění českého požadavku historických hranic ani oněch 54 mrtvých vůbec neohrozilo. Je příznačné, že kdykoliv princip sebeurčení nahrával českým Němcům, Beneš vždy zdůrazňoval, že Československo "jako země pořádku a demokracie vytváří bariéru proti šíření bolševismu do střední Evropy a proto by mělo požívat podpory Západu". Tuto argumentaci používal vždy, kdy chtěl získat pro svou zemi politickou podporu.

Delegace USA již 15. 1. 1919 sdělila, že nepovažuje otázku Deutschböhmen za vyřešenou a chce ji řešit na mírové konferenci. Bude nutno provést nové sčítání lidu. Ze zprávy v Neue Zürische Zeitung z 28. 2. 1919 vyplývá, že se zástupci USA stavějí kladně k otázce referenda a obsazení pohraničních území americkým a britským vojskem. Účastníci pařížské konference byli velmi dobře informováni o skutečných poměrech v Československu a především anglosaští posluchači byli znechuceni jednáním Beneše. Beneš obratně omezuje svoji argumentaci na pouhých 1,6 milionu Němců (místo 2 973 416 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, stav k 15. 2. 1921), tvrdí, že neexistují německy osídlená území, nýbrž pouze smíšená, že Němci nikde nežijí v souvislých osídleních, atd. Na první pohled jsou tato tvrzení, která bezpochyby přispěla

ke schválení "historických hranic", z velké části nepravdivá nebo zavádějící. Byla také před veřejností utajena, až v prosinci 1920 se indiskrecí dostala do tisku, k velkému pohoršení sudetských Němců, které jim ale nebylo nic platné. Beneš využil tzv. "švýcarský model" jako účinný přesvědčovací prostředek. Česká politika potom tyto sliby rychle zapoměla, sudetoněmecká se na ně ale po celou dobu republiky (ovšemže marně) odvolávala. Nakonec posloužily i Hitlerovi při jeho sudetoněmecké kampani 1938.

Ústava

Ústavou definitivně potvrzený režim národního, centralistického státu byl zřejmě pro sudetoněmeckou politiku, i když si ani před tím nečinila velké iluze, přece jen otřesem. O tom svědčí změna jejího jednání: Ústava stavěla německé obyvatelstvo definitivně do postavení nestátního národa, do situace trpěné národnosti. Zabraňovala této vyhraněné národnostní skupině s jasnou potřebou politicky se formovat vytvoření legislativních a exekutivních politických struktur a tím jí zahradila cestu přirozeného vývoje. Německé obyvatelstvo bylo přes svůj vyjádřený odpor pod touto ústavou nuceno natrvalo žít. Vyzdvihoval osobní politickou a právní rovnoprávnost občanů všech národností jako československou vymoženost by bylo anachronismem: ta byla ve státech západní kultury (včetně ovšem "starého Rakouska") už dávno samozřejmostí.

Jazykový zákon

znamenal oproti Rakousku určité omezení jazykové svobody. V Rakousku nebyl nikdy ustaven státní jazyk (vzdor snahám německých nacionalistů), žádný jazyk nebyl ve "vnějším styku" trvale úředně povinný (nehledě k Badenihovo jazykovým nařízením z 1897, která stanovovala povinnost obou jazyků v českých zemích, vyvolala ale velké německé protesty, musela být zmírňována a nikdy se je v německých územích nepodařilo prakticky prosadit) a čeština byla také v českých územích vnitřním úředním jazykem na nižších úrovních. O jazykové povinnosti ve veřejných nápisech nebylo v Rakousku ani řeči, v tom byly kompetentní obecní správy. Pro německou politiku byla nepřijatelná především zmíněná jazyková nerovnoprávnost, které se nicméně ve své bezmoci musela podřídit ("státní jazyk" všude, menšinový jazyk jen v místech s "kvalifikovanou menšinou").

Pozemková reforma

byla usnesena hned mezi prvními zákony po převratu, byla jedním ze zásadních záměrů národní revoluce, její provádění se ale táhlo prakticky po celou dobu trvání republiky. Její principiální „Záborový zákon“ byl přijat již 16. dubna 1919, následně byl zákonem ustaven Státní pozemkový úřad a další zákony vyšly v průběhu let 1919 a 1920. Pozemková reforma byla ale činem revoluce národní, ne revoluce sociální, v praxi byla prováděna jako boj proti nadměrnému německému hospodářskému vlivu, ale i proti německému obyvatelstvu, proti "německví" vůbec, mnohdy zcela nezastřeně, celou českou společností, prostřednictvím úředníků Pozemkového úřadu a dalších orgánů. Němci se cítili pozemkovou reformou velmi znevýhodněni, což zesilovala také česká hesla jako o odčinění Bílé hory. Zdůrazňovali především, že velká část půdy a statků přešla z německého vlastnictví do českého. Německé venkovské obyvatelstvo mělo dokonce mírně vyšší podíl nemajetných než české, nemělo ale téměř žádný přístup k informacím a k prodeji konfiskovaného vlastnictví. Pro povolení koupě statku v německých a smíšených územích vyžadoval Státní pozemkový úřad ve většině případů dobrozdání organizace Národní jednota, která k jeho vystavení důkladně prověřovala, zda je uchazeč ve veřejném i v soukromém životě opravdovým Čechem. Z 240 000 ha do roku 1925 zabrané půdy dostali Němci kolem 600 ha, což činí 0,25 %, tedy prakticky nic; ze 120 000 ha lesů bylo Němcům a Maďarům přiděleno 480 ha, tedy 0,40 %, ze 109 202 ha zabraných a do konce 1924 z volné ruky prodaných dostali Němci podle zveličených úředních zpráv 1949 ha, tedy 1,8 %. Důsledky reformy měly též další aspekt: v jejím rámci proběhla akce zvaná kolonizace, v níž se nacionalistické záměry čechizace země projevovaly přímo.

Redukce německého školství

Po dřívějších dobách zděděné nadprůměrně hustě a kvalitně vybudované německé školství bylo už v prvních dobách republiky redukováno s údajným cílem omezit je přinejmenším na

průměr historických zemí, ve skutečnosti bylo ale dosaženo mírného podprůměru německých oblastí. K říjnu 1920 bylo zrušeno 894 německých tříd s 50 000 dětmi. Tím se průměrný počet žáků v německých třídách citelně zvýšil, mnohde neúnosně. Zřizovaly se menšinové školy, jejichž označení klamalo (i v mezinárodních údajích): nesloužily totiž převážně národnostním menšinám, nýbrž české menšině v německých územích, lidem většinou čerstvě tam přistěhovaným v důsledku umístování státních úředníků a zaměstnanců, v důsledku přidělování půdy pozemkovou reformou českým zemědělcům v německých územích i vynuceným zaměstnáváním českých pracovníků v soukromém hospodářství. Tyto "menšinové" školy byly přednostně vybavovány a byly pro ně hromadně stavěny nové školní budovy. 90 % ze zhruba 1400 menšinových škol bylo zřízeno pro české děti a jen 10% pro děti národnostních menšin.

Jazyková nařízení

Teprve 3. února 1926 došlo k vydání choulostivých prováděcích předpisů k jazykovému zákonu z r. 1920. Nařízení byla vydána bez jakékoli konzultace s národnostními menšinami. Vyvolala bouřlivé protesty v parlamentu, v 86 převážně německých městech byly proti nim uspořádány pokojné demonstrace. V mnohých městech proti nim zakročila státní ozbrojená moc. Prováděcí předpisy důsledky jazykového zákona pro vnější styk velmi zpřesnily a také citelně zostřily, preference češtiny se stala ještě zřetelnější.

Nicméně ani nadále nebylo možno mluvit o odnárodňování Němců v jejich většinových územích působením předpisů, styk stran s úřady byl při kvalifikované menšině řešen uspokojivě, při podílu menšiny v obci pod 20% zůstávala ovšem situace pro Němce neuspokojivou, což se ovšem týkalo pouze vnitrozemských menšin. Pravidla pro vnitřní úřední styk byla též zpřesněna a zpřísněna. Povinnost dvojjazyčnosti veřejných nápisů včetně jídelních lístků ve všech německých územích pocítovali Němci jako groteskní šikanování. Co je ale citelně zasáhlo, byly jazykové předpisy pro úředníky a zaměstnance. Každému pochopitelný by byl požadavek dvojjazyčnosti úředníků v německých oblastech pro styk se stranami a s nadřízenými českými úřady. Předpisy ale požadovaly znalost češtiny u všech státních zaměstnanců, tedy nejen u správních úřadů a soudů, nýbrž i u železnice, pošty, zeměměřičství, tabákové výrobě atd. Všichni, i pomocní dělníci a prostí železničáři, se museli podrobit přísným zkouškám z češtiny, jejichž požadavky mnohdy daleko přesahovaly stupeň jejich vzdělání. V důsledku neuspění u zkoušky bylo v letech 1921 až 1930 propuštěno ze státních služeb 33 000 zaměstnanců německé národnosti. Údajně to bylo spojeno s reorganizací státních úřadů a podniků, německé prameny ale uvádějí, že bylo v tomtéž údobí přijato 41 000 Čechů. Do 1930 se podíl německých státních zaměstnanců v historických zemích snížil na 12,7% (při 30% obyvatelstva!). Jazyková nerovnoprávnost vyvolává u znevýhodněné národnosti nezbytně pocit pokoření a nespravedlnosti, který je ovšem jedem pro každé soužití.

K roku 1937

Dne 17. 3. 1937 došlo k jednání českých, slovenských a německých členů vlády o sociální, kulturní a hospodářské politice, která se měla vztahovat také na sudetoněmecké území. Podle programu se mělo jednat o spolupůsobnosti menšin ve veřejné správě, o používání jazyka na základě etnické proporcionality a o příslibu spravedlivé menšinové politiky. Ministr dr. Ludwig Czech vystoupil s premisou, že Němci tvoří druhý Staatsvolk (státní národ), což by mělo Němcům zajistit rovnoprávné postavení ve státě. Došlo sice k dohodě spočívající na určitých ústupcích (mimo jiné přístup Němců do veřejných služeb), ale tyto byly plněny liknavě, pokud byly plněny vůbec. Jaksch v červnu 1938 řekl: "...plnění dohody závisí na tom, zda česká politika bude ochotna opustit myšlenku a politickou praxi národního státu". To se však nestalo, i když již bylo jasné, že žádný národ československý není.

Začátkem roku 1937 (28. 1. 1937) předaly tři německé aktivistické strany ministerskému předsedovi Milanu Hodžovi memorandum týkající se pracovních příležitostí, školské a jazykové politiky. Dostalo se jim dalekosáhlých příslibů ministerského předsedy, což mezi Němci vzbudilo nové naděje, které se projevíly v odlivu členů z SdP (ze strany vystoupilo 30 000 členů). To ukazuje, jak dalece byl německý poměr ke státu zasažen nehybností české politiky. Když na podzim r. 1937 vyšlo najevo, že německo-česká ujednání jsou v podstatě bez výsledků a to zásluhou především české strany, dosáhla SdP rozhodujícího průlomu, na jejích

stranických seznamech začalo figurovat 600 000 Němců, tedy pětina všeho německého obyvatelstva. V té době také tři vládní německé strany v ČSR připustily marnost své ochoty ke kompromisu. Ferdinand Peroutka v Přítomnosti z 30. 3. 1938 hodnotí situaci a odpovědnost české strany: „...věděli, že dohodu tu považovala, vzhledem k lehkomyšlnému způsobu s jakým vysoká byrokracie porozuměla loňské dohodě z 18. února s německými aktivisty, část byrokracie za opatření téměř divadelní, která nemá velkou praktickou závažnost... Přechodem německých aktivistů k Henleinovi jsou čeští politici vinni téměř tolik jako němečtí aktivisté sami...“

K Benešovým dekretům

Za války spatřil světlo světa Benešův plán na očistu československého prostoru od Němců. Plán byl napsán pravděpodobně před zahájením Benešovy moskevské cesty, která ve své podstatě spojila osud Československa s byzantskou sovětskou říší zla na více než čtyřicet let. Tento dokument nazvaný "Transfer obyvatelstva v ČSR" ukazuje, že plán vyhnání Němců se nezrodil v hlavách spojenců v Postupimi, ale byl splněním velkého snu Beneše. V prvním a druhém bodě je stanoveno, že všichni Němci jsou říšskými občany a že do pěti let musí opustit ČSR, budou si moci vzít jen určitý druh majetku a věci, které budou určeny, na vše ostatní obdrží potvrzení a to stane se majetkem ČSR. Třetí bod uvádí, že na území republiky nesmí být obec, která by neměla nejméně 67% obyvatel národnosti české, slovenské nebo karpatoruské. Bod 4. stanovuje: stát bude národním státem československým, školy vydržované státem budou jen československé a ukrajinské. V bodě 5. se uvádí, že transfer bude proveden do dvou let jako součást pětiletky politické, hospodářské, technické a finanční, a bude převzat majetek Němců. Představy o transferu ve dvou etapách byly již od konce roku 1942 propracovány J. Císařem. Body 1 a 2. vycházejí z "Memoranda o dnešním stavu boje za osvobození republiky" z října 1943 zkoncipovaného a upravovaného Benešem a určeného Spojencům, kde se píše, že "se doma počítá s transferem německého obyvatelstva" a proto se očekává, že "každý Němec bude říšským občanem a nesmí se mísit do věcí našeho státu". V majetkové oblasti se očekávala "jednak náhrada materiálních škod, jednak pracovní povinnost Němců". Ve "čtyřech pražských bodech" z června 1943 je vysloven požadavek, aby ČSR měla v Německu okupační zónu, aby mohla čerpat náhrady ze škody a aby ji byli dáni k dispozici Němci pro opravné práce v ČSR.

Beneš pak bere tento desetibodový plán s sebou do Moskvy, kde jej předává 14. 12. 1943 Molotovovi během prvního politického jednání. Ze zápisu z 19. 12. vyplývá, že otázka řešení německé otázky byla předmětem jednání. Beneš mimo jiné řekl, „že vláda britská důvěrným dopisem vyslovila zásadní souhlas se zásadou transferu menšinového obyvatelstva z území ČSR a že prezident Roosevelt projevil také k této otázce stanovisko kladné“.

Beneš postupuje stejným způsobem, jako při mírových konferencích v roce 1919. Jednalo se o zjevnou lež, neboť dopis s desetibodovým plánem byl předložen P. Nicholsovi až 28. 1. 1944. Nebyl zatím nalezen zmiňovaný důvěrný dopis britské vlády a Beneš během jednání s KSC 18. 12. řekl, že má také písemný souhlas USA. Ze zápisu vyplývá, že Stalin vyslovil svůj plný souhlas s obsahem memorand. Beneš zde mimo již uvedený plán předložil memorandum obsahující výčet bodů, které musí být zmíněny v podmínkách příměří. Mimo jiné: československé vojsko bude účastno okupace Německa, bude přijata zásada transferu německého a maďarského obyvatelstva z ČSR a ČSR bude uznána jako národní stát Čechů a Slováků. Československá vláda vyčkávala, nechtěla oficiálně přiznat svůj plán konečného řešení německé otázky. Nebyl totiž ještě znám oficiální postoj vlád USA a Velké Británie, které musely přejít od mlhavých příslibů k jednoznačnému stanovisku. Bylo známo jen stanovisko SSSR, jednoznačně formulované jako souhlas s odsunem. Proto první fáze vyhánění (divoký odsun) směřovala do oblastí Německa obsazených Rudou armádou. Stanovisko Spojenců bylo expressis verbis vyjádřeno až dne 2. 8. 1945, kdy představitelé podepsali "Zprávu o berlínské konferenci tří velmocí", která se všeobecně nazývá jako "Postupimská dohoda".

K Postupimi

Československá vláda velmi intenzivně pracovala na tom, aby se otázka vysídlení německého obyvatelstva stala tématem připravované konference. Svědčí o tom množství dopisů, které československá vládní místa rozesílala spojeneckým zmocněncům. Otázka

přesídlení obyvatelstva se projednávala v Postupimi na 5. plenárním zasedání 21. 7. 1945, avšak byla jí věnována jen malá pozornost, poznámky k tomuto tématu se objevily v souvislosti s diskusí o západní hranici Polska. Ke schválení dokumentů k přesídlení nedošlo ani na 6. plenárním zasedání 22. 7. 1945, to platí i o 7. plenárním zasedání 23. 7. 1945. Okrajově se o něm začalo hovořit až na 8. plenárním zasedání 24. 7. 1945, kdy byla na programu opět otázka západních hranic Polska. Komise ve svém zápise má poznámku "Polsko by se stalo státem bez národnostních menšin". Obšírněji se začalo o této otázce jednat až na 9. plenárním zasedání 25. 7. 1945.

Stalin zde uvedl, že československé úřady Němce evakuovaly do prostoru Saska. Churchill zde doslovně uvedl: "Podle našich informací opustily Československo teprve dva tisíce z těchto 150 000 říšských Němců. To je ohromná akce přesídlit 2,5 milionu lidí". Na konci zasedání se ještě jednou hovořilo o Československu, Stalin zde uvedl: "Zdá se mi, že přesídlování už probíhá", ale Churchill tomuto tvrzení nevěřil. Otázka přesídlení byla pak předaná ministrům zahraničí, kteří se touto otázkou zabývali téhož dne na svém 8. zasedání. Byl vypracován návrh na vytvoření subkomise k této otázce, kterou tvořili Cannon, Harrison, Sobolev a Semenov. Tato subkomise předložila na 11. zasedání "velké trojky" návrh článku XIII. postupimských dohod. "Velké trojce" bylo jasné, že článek XIII. nepředstavuje právní podklad pro vyhnání, nýbrž že vyzývá k tomu, aby nedocházelo k jednostranným akcím. Stalin dal Spojencům najevo, že vyhnání se uskuteční, bez ohledu na to, na čem se v Postupimi dohodnou. Američané to nepochopili, podle jejich ministra zahraničí je čl. XIII. žádostí vládám, aby vysídlování dočasně zastavily, pokud tuto otázku neprojedná Kontrolní komise. Stalin však trval na svém, že to nynější proces násilného vysídlování nezastaví. Na žádném z dalších dvou zasedání se již k této otázce nevrátili.

Z výše uvedeného je jasné, že článek žádné vysídlení nenařizoval. Není možno z toho odvodit ani souhlas s vyhnáním, které se již v té době provádělo nebo chystalo. V průběhu konference je znatelně cítit snaha západních spojenců omezit přesídlování na minimum, celý jeho průběh pozdržet a protáhnout na delší časový úsek a provádět ho pod mezinárodní kontrolou. To se nezdařilo, proto musely západní spojenci ve svých okupačních zónách nakonec přijmout vyhnance. Mezinárodní konference, která kapituluje před hotovou věcí, netvoří zrovna slavnou kapitolu dějin diplomacie. Již vzhledem ke svému obsahu nemůže být čl. XIII. považován za smlouvu o přesídlování. Nemůže tomu tak být, neboť tato smlouva nebyla uzavřena mezi státem, který provádí vysídlení a státem, který vysídlence přijímá. Smlouvy, které byly uzavřeny mezi státy vysídlovacími Němce a okupačními úřady, se týkaly toliko technických detailů přijetí.

Totéž platí pro obecné směrnice Spojenecké kontrolní komise pro přijetí vysídleneců ze 20. 11. 1945, na jejichž základě se konaly rozhovory 8. a 9. 1. 1946 o podmínkách vyhoštění sudetských Němců mezi zástupci amerického velení v Německu a zástupci ČSR. Při zasedání vesměs neněmeckých odborníků na mezinárodní právo v Institutu de Droit International se většina výslovně vyjádřila, že pasáže o vyhoštění Němců v postupimských dohodách jsou proti mezinárodnímu právu (Annuaire de l'Institut de Droit International 1952, s. 150 a násl.).

Jak z výše uvedeného jasně vyplývá, vyhnání Němců nebylo z vůle Spojenců v Postupimi, ale bylo splněním dávného snu Beneše. Proto, aby se mu tento sen splnil, použil Beneš všechny prostředky, aby o něm Spojence přesvědčil, včetně intrik a mystifikace. Pro svůj sen se spojil s velkým intrikářem Stalinem. Pro tento sen obětoval rodnou zemi vkládaje ji do náruče Stalinova impéria. Navrhoval bych proto v případě Beneše užívat místo titulu prezident Budovatel, prezident Likvidátor.

K vyhnání

Po 8. 5. 1945 zasáhla všechny vrstvy českého obyvatelstva vlna nacionálního radikalismu a skryté negativní emoce z let války se začaly projevovaly. Atmosféru násilí pomáhaly zintenzivňovat výzvy a provolání čs. orgánů a odbojových organizací. Zatýkáni, internováni, domovní prohlídky, vyhošťování a násilné vysídlování dosáhly masového měřítka. Hlavní úkol, tj. rychlé obsazení Sudet, připadl armádě a dalším ozbrojeným skupinám. V prostoru Čech sehrálo v tomto období důležitou roli vojenské velitelství Alex v čele s gen. Novákem. Do pohraničí pronikaly také jiné ozbrojené skupiny. Ve stejnou dobu se za spoluúčasti Vojenského velitelství V. Prahy a ÚRO formovaly smutně proslulé Revoluční gardy (RG, zvané také jako

Rabovací gardy). RG měly sice podléhat ministerstvu vnitra resp. ZNV v Praze a Zemskému velitelství NBS v Brně, ale jejich činnost většinou řídili jejich velitelé.

Gen. Novák vydal rozkaz k obsazení pohraničních terénů s dovětkem "všechny Němce vykažte z historických území". Vojenské jednotky intenzivně prováděly odsun shromážděného obyvatelstva do Saska, které bylo obsazeno sovětskou armádou. V té době již probíhá nábor do tzv. pohotovostních oddílů Národní bezpečnosti. V průběhu června se násilné vyhánění Němců zintenzivnilo. Velitel 3. voj. oblasti gen. Novák spolu s předsedou ZNV v Brně vydal Zásadní směrnice pro řízení a provádění akce k vyčištění Moravy a Slezska od Němců, které požadovaly provést evakuaci německého obyvatelstva "totálně s tvrdou důsledností až do konce". Ministr obrany gen. Svoboda naléhal na urychlení transferu "všemi prostředky".

Během tohoto tzv. "divokého odsunu" byly zřizované různé typy táborů, kde bylo německé obyvatelstvo vystaveno krutému zacházení, mnohé tábory se staly dodavatelem žen pro orgie sovětských vojsk. Lidé umírali nejen věkem, ale také nedostatečnou výživou, úrazy, epidemiemi a násilím. S tímto obdobím souvisí např. známé masakry v Lanškrouně, Ústí n. Labem, pochody smrti z Příbrami, Jihlavy a Brna. Ve všech případech šlo o organizované násilí a ne o excesy jedinců vůči německému obyvatelstvu, jak se někdy snaží česká literatura toto období popisovat. Poprvé bylo toto období objektivně zpracováno na základě archivních materiálů v knize Tomáše Staňka Perzekuce 1945. Zde uveřejněné dokumenty jasně ukazují, že celý tzv. divoký odsun byla cílená akce vedoucí k vyhnání co nejvíce německých obyvatel, a postavit velmoci před skutečnost, že odsun musí být realizován, neboť Němci sami utíkají z Československa.

Tzv. řádný odsun

Příprava tzv. "řádného odsunu" Němců byla ukončena v lednu 1946. Celá akce byla upravena směrnici ministerstva vnitra. Řídícím centrem transferu byl Úřad pro odsun Němců, který fungoval v rámci MV ČSR. Výnosem ministra vnitra z 21. 1. 1946 byly zastaveny všechny odchody Němců z čs. území, které povolovaly místní správní orgány. Československá vláda právě z obavy, že by realizace nuceného vysídlení nebyla předmětem jednání této konference, stáhla připravovaný dekret o odsunu cizího obyvatelstva a vnitřním osídlení a nahradila ho dekretem č. 27/1945 Sb. z 17. 7. 1945 o jednotném řízení vnitřního osídlení. A hned 2. 8. 1945, den po ukončení Postupimské konference, spatřil světlo světa dekret č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské. Dekret vytvořil důležitý předpoklad pro násilné vysídlení a konfiskaci majetku, protože německé obyvatele Čech, Moravy a Slezska bylo možno legálně vystěhovat ze země teprve tehdy, až pozbyli československé občanství.

Jenomže dekret č. 33 zařídil, že ho pozbyli už dávno; v ten den, kdy podle československo - německé smlouvy o státním občanství z 20. 11. 1938 "nabyli státní občanství německé". Podle pozdějších dohod, např. Pařížské dohody, měl být konfiskován říšský majetek, ne občanů dané země. Jak je známo, právo ve většině států západní Evropy nezná národnost na jazykovém původu, pro ně je národnost a státní příslušnost jeden právní pojem.

K názvům měst

Většina měst v českém pohraničí měla při založení - zde vycházím z první písemné zmínky a napsu na pečeti - převážně název německý a teprve postupem doby se začal užívat název český. Oba, český i německý název, se užívaly spolu až do roku 1946, kdy byl administrativním nařízením zaveden název český. Liberec - první zmínka Reychinberch (1352), Reichenberg (1360), poprvé se česky název Liberec objevuje až v roce 1633 a to v knize Pavla Stránského "O státě českém". Takže mají pravdu němečtí novináři píšíci: Liberec, dříve Reichenberg. Jindy docházelo k tomu, že původní název Falkenau (poprvé 1279 jako de Valkenawe) je počeštěn na Falknov a do roku 1946 jsou používány oba názvy, administrativním zásahem přejmenován na Sokolov. Bruntál - 1220 Freudental, 1456 Bruntál, pak do roku 1945 užíváno obou názvů. Jeseník - 1267 Vriwald, 1374 Freyenwalde, od roku 1924 český ekvivalent Frývaldov, 1947 úředním zásahem Jeseník

Československý stát nevznikl proto, že jeho vznik byl podpořen historickým či přirozeným právem, ale proto, že zde byl konkrétní historický zájem podpořený dostatečnou silou. Nebylo tedy rozhodující, že existovala vize práva jako oprávněného nároku, ale byl určen slabostí

Německa a silou Francie. Byla to v první řadě Francie, která prosadila vznik Československa v jeho tehdejší podobě. Dalším důležitým faktem byla nepřipravenost, ale také nezáměr, Velké Británie a USA řešit problémy středoevropského prostoru.

Francouzský zájem na vytvoření Československa nebyl ztělesněním práva, ale projevem "osvíceného egoismu", obhajobou vlastních existenčních potřeb. Zájemem Francie bylo vytvoření relativně silných a životaschopných státních útvarů v týlu Německa. Proto hranice nových středoevropských států, také Československa, neopisují linie historického státního práva či přirozeného práva, ale potřeby strategické obhajitelnosti a ekonomické ucelenosti. Jak se měnila mocenská rovnováha v Evropě, Francie slábla a stahovala se ze středoevropského prostoru a do tohoto vakua se tlačilo Německo využívající chybných rozhodnutí versailleské smlouvy. Versailleský mír a následující smlouvy naprosto zbalkanizovaly středoevropský prostor, zlikvidovaly předcházející jednotný ekonomický prostor. Masarykova republika ve své versailleské podobě zanikla v okamžiku, kdy se stalo to, čeho se F. Palacký a Masaryk nejvíce obávali - Rusko se vzdálilo střední Evropě, rostoucí síla Německa vytlačila z tohoto prostoru Francii jako spojence Československa.

Mluvíme - li o životních zájmech národa, máme na mysli takové zájmy, které je lid ochoten hájit i za cenu vlastního života. Z tohoto zorného úhlu může pohled na události jako je Mnichov 1938, protektorát, srpen 1968, ale také zánik ČSFR, vést k názoru, že český národ nemá žádné národní životní zájmy, protože nikdy nebyl ochoten hájit suverenitu za cenu vlastního života. Problém je však složitější - česká státnost se ve všech svých podobách vytvářela v takových geopolitických souvislostech, že odpor nedával naději na úspěch. To vede k tomu, že se v národním charakteru sváří vzpomínka na husitství se vzpomínkou na Bílou horu či Mnichov. Vede to k tomu, že Češi jsou xenofobní národ. Vede to k tomu, že vždy po národní krizi hledá viníka svého národního selhání. Příkladem může být vyhnání německých spoluobčanů v letech 1945 - 1946 odplatou za Mnichov 1938 a vytvoření ryze národního státu s velmi silnými projevy netolerance vůči zbytkům národnostních a etnických menšin (Rómům) na jeho území. Důsledek této aktivity se stále více promítá nejen do současných česko-německých vztahů a stává se jedním z nejožehavějších problémů české zahraniční politiky. Česká republika stále postrádá vzdělávací koncepci proti projevům nesnášenlivosti a účinné zákony proti rasismu a xenofobii.

Pardubice 4.2.2004

Autorem upraveno v únoru 2007 a povoleno k vydání na www.go-east-mission.de